

COVID-19 Sürecinde Avrupa Birliği'nin Siyasi ve Hukuki Durumu

İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden (AB) ayrılması, birlik içinde ekonomik kırılganlıkların yaşanması, göçmen karşıtlığı bağlamında çok kltrclğn zedelenmesi gibi gelişmeler, COVID-19 ncesinde AB'nin uğraştığı temel problemler olmuştur. Pandemi ile beraber söz konusu problemler derinleşmeye başlamıştır. Özellikle son dönemde ye ülkeler arasındaki güven bağının kopmaya başlaması, ekonomik işbirliğinin insani boyutunda yaşanan zafiyet ve birliğin varoluş sebeplerini sorgulayan tartışmalar (zay, 2020: 65), gündemin temel parametrelerini meydana getirmiştir.

Sınırların ortadan kaldırılmasının sembolü olan Schengen Antlaşması'nın askiya alınması (Hatip, 2020), ye devletlerin birbirlerinin sağlık yardımlarına ve tıbbi ekipmanlarına el koyma eylemleri (DW, 2020a), COVID-19 sürecinde AB lkelerinin genel durumuna dikkat çeken olgulardır.

Kaynak: Lightspring / Shutterstock.com

---

*Doktora ğrencisi, İstanbul Arel Üniversitesi, SBE, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Pandemi sürecinde AB yapısı içinde aksiyon filmlerini andıran ve devlet korsanlığı ile tıbbi casusluğun iç içe geçtiği olaylar şu şekilde yaşanmıştır:

- Çekya, İtalya'ya giden acil yardım malzemesi taşıyan araçlara el koyarak devlet korsanlığı eyleminin başlangıcını oluşturmuştur.

Kaynak: www.ineteconomics.org

- İtalya ise Yunanistan'a ve Libya'ya giden acil yardım malzemelerine el koymuştur.
- Bu durum karşısında Fransa da, İspanya ve İtalya'ya giden tıbbi malzemeleri zorla bünyesine katmıştır (Sabah, 2020).
- Almanya'nın satın aldığı maskelere ise ABD'nin el koyduğu iddia edilmiştir (DW, 2020b).
- Bu durum karşısında Almanya ise Çin'den ithal edilen ve Almanya üzerinden İtalya'ya gönderilecek maskelere el koymuştur (Yenişafak, 2020).

Bu süreçte ise Çin, 80 ton hacmindeki koruyucu ekipman içeren bir kargo uçağını Varşova'ya göndermiş, Polonya başbakanı Mateusz Morawiecki, Polonya'ya yaptığı maske bağışı için Çin'e teşekkür konuşması gerçekleştirmiştir. Çekya Cumhurbaşkanı Milos Zeman ise Çin'in koruyucu sağlık teçhizatı konusunda kendilerine yardımcı olan tek ülke olduğunu ifade etmiştir (Stojanovic, 2020).

Söz konusu karışıklığa ve hukuksuzluğa tepki gösteren AB Bilim Kurulu Başkanı Mauro Ferrari istifa etmiş, İtalya eski başbakanı Matteo Salvini ise kendilerine ihtiyaç duydukları anda destek vermeyen AB'den çıkma çağrısını sert bir açıklama ile ortaya koymuştur (Sadık, 2020: 97).

COVID-19 sürecinde AB çerçevesinden politik ve hukuk dışı manevralar bu şekilde ilerlerken ülkelerin kendi yurttaşları bazında gerçekleştirdiği sıkı önlemler ise iki temel probleme işaret etmiştir. Bu problemlerden ilkinin sıkı tedbir girişiminde bulunan üye ülkelerin bu süreçten otoriterleşerek çıkma ihtimali, ikincisini ise sıkı tedbirler kapsamında temel hak ve özgürlüklerin askıya alınabilme potansiyeli oluşturmuştur. Macaristan başbakanı Victor Orban'ın girişimleri söz konusu problemlerin pratik yansımalarını içermektedir (DW, 2020b).

Victor Orban, muhalefet partilerinin desteğinden yoksun olarak acil durum yasasını hayata geçirmiş ve bu yasa, AB içinde tartışmalara ve eleştirilere neden olmuştur. Acil durum yasası ile ilan edilen olağanüstü hal sürecinde parlamento seçimleri yenilenmeyecek, bazı yerel yönetimlerin ve muhalefet partilerinin devlet yardımları ciddi oranda azaltılacaktır. Temel hak ve hürriyetleri kısıtlama tehlikesi bulunan olağanüstü hal mevzuatına göre ise vatandaşlar pandemi ile ilgili yalan ve yanlış bilgi vermekten 5 yıla kadar yargılanabileceklerdir. Düzenlenen bu yasa ile suç kapsamının bu denli geniş tutulması hükümetin istemediği haberleri yapan gazetecilere yönelik bir susturma girişimi olarak görülmüş ve endişe verici olarak değerlendirilmiştir (Bond ve Jakubowska, 2020).

Pandemi Sonrasında Olası Senaryolar

COVID-19 salgını küresel bir **Kaynak: www.dw.com** problem olarak bütün ülkeleri etkileyerek, ülkelerin çözüm noktasını ulusal seviyeye odaklamıştır. Özellikle Avrupa Birliği içindeki çekişmeler AB üyeleri arasındaki dayanışmanın ve birlik duygusunun ne kadar kırılğan olduğunu göstermiştir (Müftüler-Baç, 2020: 21). Bununla birlikte AB, pandemi tehdidine ciddi bir kriz sürecinde yakalanmıştır. Göç baskısı altında yükselen milliyetçilik, sosyal refaktan uzaklaşan neoliberal uygulamalar, kuralsızlaşma eğilimi, artan işsizlik, Fransa'daki 'sarı yelekler' hareketi, 2008 krizi sonrası uygulanan ekonomi tasarruf tedbirleri, İngiltere'nin AB'den ayrılması, salgın sürecinde Almanya-Fransa arasındaki statükocu sınırların tekrardan inşası düşüncesi, AB'yi ciddi şekilde sorgulanır hale getirmiştir (Aybar, 2020: 104).

Kaynak: https://cms.qz.com

COVID-19'un Çin kaynaklı bir salgın olmasından ötürü küresel çapta oluşan Çin düşmanlığı ve nefreti, Çin'in yaptığı yardım kampanyaları ile tersi yönde gelişim göstermeye başlamıştır. Çin'in özellikle Avrupa ülkelerine gerçekleştirdiği insani ve sağlık malzemesi yardımları ile yürüttüğü kamu diplomasisi (Ulutaş, 2020: 13), AB ülkelerinin Batı merkezli dış politikalarını etkileyecektir. Ayrıca Çin'in dışında Rusya gibi öteki kabul edilen ülkelerin Avrupa'yı bu süreçte yalnız bırakmaması da AB'nin, dış politikada multivektörel bir anlayışa dönebileceğini ve Asya tipi otoriter eğilimlere yaklaşabileceğini olası senaryolara dâhil etmektedir.

COVID-19 sonrasındaki sürecin; tedarik zinciri sağlam, ekonomisi dirençli, halkına güven veren, güçlü kurumlara ve altyapıya sahip, kriz yönetebilme becerisi üst seviyede olan güçlü devlet imajına evirilmesi beklenmektedir (Ulutaş, 2020: 12). Otoriterliğin ve merkezçiliğin önem kazanacağı konusundaki en temel göstergelerden biri küresel ölçekli devam edecek olan ekonomik durgunluktur (Hanioğlu, 2020: 24). Özellikle AB bazında devletin minimize edildiği ekonomik modelin son kertede genel kabul görmeyeceği öngörülmektedir (Aydın, 2020: 41).

Sınırların kapatılması düşüncesi; milliyetçiliğin ve ırkçılığın yeniden filizleneceğine dair bir görünüm arz ederek Avrupa Birliği'nin geleceği üzerinde büyük bir soru işareti oluşturmaktadır. AB ülkelerinin Çin'in sert disiplinle sağladığı kitle kontrolü yöntemlerini ve ulusal egemenlik modelini benimsemeye başlaması, AB'nin geleceğini tehlikeye atmaktadır (Yıldızoğlu, 2020). Burada dikkat edilmesi gereken otoriter rejimlerin güçlenmesi değil, liberal-demokratik yönetimlerin otoriterleşmesidir (Kardaş, 2020). Gelişmeler göstermektedir ki AB ruhu, Çin'in maske diplomasisi karşısında zayıflayacak (Hutt, 2020), otoriter rejimlerle liberal-demokratik rejimlerin işbirliği derinleşecektir.

Sonuç

Öncelikle ekonomik daha sonra teknik ve politik ilişkilerde bütünleşme hedefi doğrultusunda kurulan Avrupa Birliği, birlik içinde sınırların ortadan kaldırıldığı, insan hakları ve uluslararası hukukun temel birleştirici unsur olduğu, ortak para biriminin kullanıldığı, adalet, dış politika ve ekonomi alanlarında bütüncül hareket etmenin ön planda olduğu bir sistemdir.

Fakat etik değerler ve insancıl hukuk temelinde inşa edilen entegre Avrupa sisteminin, pratik boyut kapsamında (ekonomik, demokratik, kültürel) zayıflayacağı ve yakın gelecekte eskisi gibi

olamayacağı dile getirilmektedir (Thies, 2012; Poyraz, 2013; Webber, 2014). Özellikle Avrupa Birliği ülkeleri arasında birlik algısının yerini her ülkenin kendi menfaatine ve ulusalcılık zemininde yükselen ulus devlet fikrine bıraktığı düşüncesi COVID-19 pandemisi sürecinde kendini göstermektedir.

Birlik ruhuna aykırı bir şekilde devletlerin önceliği kendi vatandaşlarına göstermesi ve üye ülkelerin birbirlerine karşı sağlık ve teknik malzemeler konusunda devlet korsanlığı penceresinden yaklaşması, pandemi sonrasında demokratik teamüllerden otoriterleşmeye kaymaya başlayan tutumlara ve ulus-devlet fikrini önceleyen milliyetçi devlet düşüncesine dikkat çekmekte, liberal demokratik AB ülkeleri ile Çin ve Rusya gibi otoriter ülkeler arasındaki ilişkilerin kökleşeceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Aybar, Sedat, “Küresel İktisadi Dönüşüm Dinamiklerinin Jeopolitik Yansımaları”, Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 102-106, 2020
- Aydın, Mustafa, “Covid-19 ve Uluslararası Düzen”, Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 40-44, 2020
- Bond, I. ve JAKUBOWSKA, A. G. (2020), COVID-19: Can the EU avoid an epidemic of authoritarianism? *Centre for European Reform*, 09.04.2020, https://www.cer.eu/sites/default/files/insight_IB_AG.9.4.20_0.pdf, (Erişim 25.05.2020).
- DW. (2020a), “Salgında maske savaşları”, *DeutscheWelle Türkçe*, <https://www.dw.com/tr/salg%C4%B1nda-maske-sava%C5%9Flar%C4%B1/a-53010311> (Erişim 16.05.2020).
- DW. (2020b), “FR: Koronadan sonra Macaristan'da demokrasi olmayacak”, *DeutscheWelle Türkçe*, <https://www.dw.com/tr/fr-koronadan-sonra-macaristanda-demokrasi-olmayacak/a-52964847> (Erişim 25.05.2020).
- Hanioglu, M. Şükrü, “Covid-19 Sonrası Küresel Düzen: İki Seçenek”, Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel*

- Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 24-28, 2020
- Hatip, Yusuf, "Avrupa'da Kovid-19 Salgını Schengen'i Vurdu", *Anadolu Ajansı*, 18.03.2020, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupa-da-kovid-19-salgini-schengen-i-vurdu/1770073> (Erişim 16.05.2020).
<https://i2.wp.com/asiatimes.com/wp-content/uploads/>
<https://cms.qz.com/wp-content/uploads/2018/11/French-yellow-vest-protesters-demand->
- Hutt, David, "EU splitover China's 'face mask' diplomacy", *Asia Times*, 28.03.2020, <https://asiatimes.com/2020/03/eu-split-over-chinas-face-mask-diplomacy/> (Erişim 18.05.2020).
- Kardaş, Tuncay, "Covid-19 Pandemisini Yeniden Düşünmek", Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 45-49, 2020
- Lightspring / Shutterstock.com
- Müftüler-BAÇ, Meltem, "Küresel Salgın Tehdidi Altında Küresel Sistem", Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 20-23, 2020
- Özay, Mehmet, "Covid-19, Ulus Devlet ve Risk Toplumu", Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 62-66, 2020
- Sabah, "Corona virüsü son dakika haberi: Avrupa'da maske savaşları başladı! Bunun adı korsanlık! Fransa'da eklendi...", *Sabah Gazetesi*, 03.04.2020, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2020/04/03/corona-virusu-son-dakika-haberi-avrupada-maske-savaslari-basladi-bunun-adi-korsanlik-fransada-eklendi> (Erişim 17.05.2020).
- Sadık, Giray, "Covid-19 Sonrası Küresel Güvenlik Trendleri", Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 97-101, 2020
- Stojanovic, Dusan, "China's 'Mask Diplomacy' Wins Support in Eastern Europe", *U.S. NEWS*, 14.04.2020, <https://www.usnews.com/news/world/articles/2020-04-14/chinas-mask-diplomacy-a-hit-in-virus-plagued-eastern-europe> (Erişim 17.05.2020).
- Thies, Wallace J. "Is the EU Collapsing?", *International Studies Review*, Vol: 14, No: 2, 2012, pp.225-239.

- Ulutaş, Ufuk, “Koronavirüs Sonrası Küresel Trendler”, Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırma Merkezi (Der.), *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* içinde, Ankara, SAM Yayınları, ss. 10-19, 2020
- Webber, Douglas, “How likely is it that the European Union will Disintegrate? A Critical Analysis of Competing Theoretical Perspectives”, *European Journal of International Relations*, 2014, Vol: 20, No: 2, pp. 341-365.
www.ineteconomics.org
https://www.dw.com/image/53059418_303.jpg
- Yenişafak, “Avrupa’da ‘maske’ savaşları: Fransa, İtalya ve İspanya’nın maskelerine el koydu”, *Yenişafak Haber Merkezi*, 03.04.2020, <https://www.yenisafak.com/koronavirus/avrupada-maske-savaslari-fransa-italya-ve-ispanyanin-maskelerine-el-koydu-3532862> (Erişim 17.05.2020).
- Yildizoğlu, Ergin, “Koronavirüs (Covid-19) sonrası küreselleşme bitti mi, yeni süreci Çin mi yönetecek?”, *BBC Türkçe*, 19.03.2020, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51955474> (Erişim 16.05.2020).